

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з економічної теорії

на тему:

«Грошова пропозиція та інфляція: проблеми взаємозв'язку»

Студента групи ФБС-22

Напрямок підготовки:

Фінанси і кредит

Попович Т. В.

к. е. н,

ст.викладач Сліпченко Т.О.

Національна
шкала_____

Кількість балів_____

Оцінка ECTS_____

Члени комісії_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

«Грошова пропозиція та інфляція: проблеми взаємозв'язку»

План

Вступ

Розділ 1. Теоретичні моделі грошової пропозиції.

Розділ 2. Аналіз теоретичних концепцій інфляції.

Розділ 3. Особливості залежності між пропозицією грошей та інфляцією в Україні, пріоритетні заходи антиінфляційної політики.

Висновки

Список використаної літератури

Додаток А

Додаток Б

Додаток В

Попович Тетяна

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні моделі грошової пропозиції.....	6
Розділ 2. Аналіз теоретичних концепцій інфляції.....	17
Розділ 3. Особливості залежності між пропозицією грошей та інфляцією в Україні, пріоритетні заходи антиінфляційної політики.....	21
Висновки.....	31
Список використаної літератури.....	33
Додаток А.....	35
Додаток Б.....	36
Додаток В.....	37

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема, про яку піде мова в цій роботі, хвилює людство вже більше 200 століть. Її назва - інфляція. Це явище являє собою одну з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства.

При всьому різноманітті підходів до проблеми, економісти і аналітики визнають, що інфляція - одна з найважчих економічних хвороб ХХ століття. Її грізні симптоми зафіксовані в господарствах ринкового типу. Не мають імунітету проти інфляції і ті економіки, де механізми ринку зруйновані адміністративно-командною системою. Чим більше запущена інфляційна хвороба, тим складніше стоїть перед державою проблема, тим об'ємніше комплекс заходів антиінфляційного регулювання.

Актуальність цієї роботи зумовлена, з одного боку, великим інтересом до теми «Грошова пропозиція та інфляція» в сучасній науці, з іншого боку, її недостатньою розробленістю. Розгляд питань пов'язаних з даною тематикою носить як теоретичну, так і практичну значимість.

Вплив грошової пропозиції на інфляційні процеси, досліджували: Р. Кембелл, С.Фішер, Р. Макконнел, Стенлі Л.Брю, Ф. Енгельс, К. Маркс, Д. Дорнбуш, Дж. Кейнс, Д. Рікардо, Р. Шмалензі, С. Бриттам, Ж.-Ж. Ламбен, та інші.

Дослідженню проблем інфляції присвятили свої роботи також багато відомих українських економістів, таких як Лукінов І., Гальчинський А., Савлук М., Пінзеник В., Амосов А., Литвицький В., Родіонова І., Ковальчук Т., та інші, які в своїх роботах досліджували витoki, джерела і чинники інфляції, створювали теоретичні концепції інфляції в умовах перехідної економіки та надавали практичні рекомендації щодо формування антиінфляційної політики.

Особливо яскраво питання інфляції піднято в даний час, коли з причин світової фінансової кризи, у всіх країнах, в тому числі і в Україні, виник

рядпроблем. Одна з цих проблем - знецінення грошей - відчувається і сьогодні. Так проблема даного дослідження носить актуальний характер в сучасних умовах.

Метою роботи є дослідження зв'язку між пропозицією грошей та інфляцією.

В рамках досягнення поставленої мети були поставлені до вирішення наступні **завдання**:

1. Розкрити зміст поняття «інфляція» та "грошова пропозиція", розкрити теоретичні моделі грошової пропозиції;
2. Виявити причини і фактори (як внутрішні, так і зовнішні) виникнення і розвитку інфляції, охарактеризувати її класифікаційні ознаки.
3. Вивчити економічні і соціальні наслідки інфляції.
4. Дати аналіз інфляційних процесів України, розглядаючи їх періодизацію, в тому числі і в даний час.
5. Викласти можливості подолання інфляції і заходи боротьби з нею, включаючи розробку пропозицій та рекомендацій на основі друкованих періодичних видань та засобів Інтернет-джерел.

Об'єктом даного дослідження є аналіз грошової пропозиції та інфляції.

Предмет дослідження - ефективність антиінфляційного регулювання в Україні.

Розділ 1. Теоретичні моделі грошової пропозиції

Пропозиція грошей, як і грошовий попит, є складовою частиною грошового ринку. Пропозиція грошей здійснюється наступними шляхами:

- грошова емісія - випуск грошей в обіг, який здійснює центральний банк країни, в функції якого входять організація і контроль за грошовим обігом;

- через управління іншими банками і кредитними установами країни, які будучи складовою частиною кредитної системи, можуть створювати кредитні гроші. Облік кількості таких грошей також веде центральний банк країни (в Україні НБУ);

- через операції на фондовому ринку (через операції на фондовому ринку здійснюється грошово-кредитна політика центрального банку, виявляється вплив на здатність кредитної системи створювати нові гроші).

Таким чином, пропозиція грошей - це операції, які жорстко контролюються і регулюються з боку держави (НБУ) [2. с. 622].

Пропозиція грошей - це незалежний від функціонування економіки показник. Проте цю незалежність не можна трактувати абсолютно. у кінцевому варіанті грошова маса, що пропонується для обігу, визначається розміром того сукупного продукту, який вироблено в суспільстві. Але з огляду на сталий процес нарощування обсягів суспільного виробництва, а в довгостроковому періоді таке зростання — це аксіома, пропозиція грошей незалежна. Маса грошей, які пропонуються до обігу в грошовій сфері з урахуванням швидкості обігу однойменної грошової одиниці, може бути більшою від обсягів ВВП.

Незалежність, екзогенність пропозиції грошей, якуже зазначалося, не може бути абсолютною. Вона має свої певні обмеження, які полягають у тому, що «відрив» пропозиції грошей від динаміки та обсягів виробленого в суспільстві продукту, є більш-менш визначеною величиною. у теорії монетаристів пропозиція грошей щорічно повинна збільшуватись на 3—5

%, незалежно від фази циклу і поточної кон'юнктури на внутрішньому і зовнішньому ринках. Цей постулат відомий в економічній літературі як «грошове правило» М. Фрідмена.

Збільшення грошової маси безпосередньо стимулює розвиток виробництва через збільшення витрат і посилення попиту на товари, що, у свою чергу, спонукає товаровиробника до збільшення обсягів виробництва.

Держава може втручатись у регулювання пропозиції грошей, але це втручання має бути обмеженим. Вона не може надмірно збільшувати пропозицію грошей на грошовому ринку. Слід зазначити, що основні постулати монетаристів у принципових моментах збігаються з теоретичними поглядами Дж. Кейнса та його прихильників з питання щодо пропозиції грошей. Різниця між цими двома течіями економічної думки полягає у тлумаченні механізму впливу зростання грошової маси на суспільне виробництво і у визначені мети й місця держави у процесі балансування пропозиції грошей [12, с. 429].

Так, Дж. Кейнс вважав, що збільшення грошової маси приводить до підвищення пропозиції грошей і викликає внаслідок цього зниження відсотка. Його падіння сприяє нарощуванню інвестиційного процесу і зростанню суспільного виробництва. Саме таким опосередкованим є процес впливу зміни грошової маси на виробництво. Що ж стосується монетаристів, то, як уже зазначалося, грошова маса в них уже своєю зміною безпосередньо впливає на суспільне виробництво.

Є певна протилежність у поглядах кейнсіанців і монетаристів на місце й мету державного втручання у сферу грошового обігу Дж. Кейнс розглядав втручання держави у пропозицію грошей як необхідний момент створення державних грошей і перетворена неефективного попиту в ефективний. Це, за його висновками створює стимули для інвестиційної діяльності й розвитку суспільного виробництва. З огляду на ті ключові проблеми, які висувала тогочасна ринкова економіка, а саме: необхідність подолання величезного спаду (зменшення) виробництва з його

страхотливими наслідками (безробіттям, зубожінням значних верств населення, гострими соціальними і політичними суперечностями в суспільстві і т. ін.) — такий підхід був правильним. Загроза неминучості посилення інфляційних процесів в умовах такого зростання пропозиції грошей певною мірою відходила на другий план. Іншим є підхід монетаристів. Вони вважають, що збільшення пропозиції грошей можливо, але повинно бути обмеженим у своїх обсягах. ураховуючи те, що в 1960—1970 роки головною проблемою розвитку ринкової економіки у високорозвинених країнах стало вже не падіння виробництва, а саме інфляція— цей підхід і ця позиція виявились виправданими.

Увага, яку тут приділено кейнсіанському і монетаристському підходам до проблеми пропозиції грошей, їх спільним моментам і розбіжностям, виправдана тим, що рівень розвитку економіки конкретної країни й особливість тих завдань, які стоять перед тим чи іншим суспільством, можуть диктувати в організації пропозиції грошей застосування тієї чи іншої концепції, а за певних обставин і доповнення однієї теоретичної концепції деякими моментами з іншої [1, с. 342].

У період кризи кейнсіанства в 1970 роки в розвинених країнах Заходу при розробленні політики у сфері грошового обігу почали широко застосовувати рекомендації монетаристів. у питанні про пропозицію грошей у ряді країн спирались на «грошове правило» М. Фрідмена. В реалізації цього теоретичного положення у більшості країн було зроблено певні доповнення, а саме:

По-перше, у ряді країн почали застосовувати певну «вилку» у зростанні пропозиції грошей. Ця політика стосовно щорічного зростання грошової маси отримала ще назву таргетування. Прикладом здійснення такої політики була політика уряду консерваторів Великобританії, очолюваного М. Тетчер. Ці коливання на 1976—1977 рр. встановлювались у межах 9—13%, а в 1979—1981 рр. у межах 7—11 %.

По-друге, обсяги зростання грошової маси або її межі пов'язувались з такими важливими макроекономічними показниками розвитку суспільного виробництва, як динаміка зростання ВВП та темпи підвищення зростання продуктивності суспільної праці.

Основні теоретичні положення монетаризму стосовно пропозиції грошей певною мірою лягли і в основу грошової політики нашої держави, починаючи з 1994 р. До цього уряд проводив політику, яка не мала нічого спільного з монетаризмом. Для покриття величезного бюджетного дефіциту уряд вдавався виключно до емісії, чим спровокував величезну інфляцію, що повністю розладнала все народне господарство молодій незалежній держави.

В основу монетарної політики, яка почала формуватись на засадах монетаризму вже з кінця 1993 р., покладено основний принцип монетаризму: відповідність грошової маси виробленому в суспільстві продукту. Це було абсолютно необхідно, бо в країні мала місце величезна інфляція, а виробництво ВВП постійно знижувалось аж до 1999 р. включно. у таких умовах не можна було зафіксувати пропозицію грошей на якомусь рівні, але треба було суттєво зменшити пропозицію грошової маси. Це було зроблено в кількох напрямках, що були як безпосередньо, так і опосередковано пов'язані з пропозицією грошей.

Так, практично припинилось пряме кредитування уряду, що, за оцінками фахівців, на 90 % було причиною зростання цін. уряд вже з 1995 р. почав випускати облігації внутрішньої державної позики, що відкрило нове джерело покриття бюджетного дефіциту. Важливим кроком у нормалізації грошового обігу і подоланні високої інфляції стало проведення восени 1996 р. грошової реформи. усі ці кроки забезпечили нормалізацію попиту на гроші, хоч в умовах зменшення валового внутрішнього продукту зростання грошової маси призводило до помітної інфляції, яка після позначки 10 % у 1997 р. знову зросла і коливалась у 1998— 2000 рр. у межах 19—26 %.

Отже, можна зробити висновок, що грошова політика України в

цілому і пропозиція грошей зокрема базувались на монетаристській концепції. Але деякою мірою в реалізації цієї політики мали місце й заходи, які більше нагадували кейнсіанський підхід до проблеми регулювання грошової сфери і пропозиції грошей. Так, з метою зменшення середньозваженого відсотка за банківськими кредитами, який у 2000 р. був більше 30 %, уряд почав досить інтенсивно збільшувати грошову масу, щоб посилити підйом виробництва. у 2000 р., а він був першим роком зростання ВВП за всі роки незалежності, зростання пропозиції грошей призвело до помітного перебільшення запланованих темпів зростання цін. Інфляція у 2000 р. склала 25,8 % проти 20 % за планом. у наступні два роки збільшення грошової маси відбувалося ще інтенсивніше. Але хоч інфляція в 2001 — 2002 рр. зменшилась (вона склала відповідно 106 % і 99,6 %) проти попередніх років, що було обумовлено перш за все досить великими темпами зростання ВВП (9,1 % у 2001 р. і 4,1 % у 2002 р.), проте середньозважена ставка щодо кредитів істотно не зменшилась. у той же час збільшення пропозиції грошей у великих обсягах створює реальну загрозу інфляційного вибуху в майбутньому.

Відзначаючи останню обставину, слід зауважити, що поряд із загрозою інфляції збільшення пропозиції грошей створювало й досить сприятливі умови для вирішення стратегічних завдань, які стоять перед нашим народним господарством. До них, як відомо, належить завдання забезпечення сталих темпів зростання суспільного виробництва і структурної перебудови економіки. Підвищення рівня пропозиції грошей стало досить потужним чинником для вирішення цих завдань[3, с. 567].

Економіка України, як відомо, характеризується високим рівнем відкритості. При цьому наша держава за деякими позиціями (метал, зброя, а починаючи з 2001 р., і зерно) входить у десятку найбільших продуцентів цих товарів у світі. Це означає, що посилення експорту й позитивне сальдо зовнішньоторговельних операцій призведуть до припливу в державу валюти і тим самим до збільшення пропозиції грошей на внутрішньому ринку, а

відтак, і до поживлення виробництва. Проте у практиці реалізувати це не так просто, бо наша національна валюта ще не має повної конвертованості, хоч останнє і забезпечується за поточними операціями.

Пропозиція грошей має свій механізм. Він забезпечує як сам процес формування пропозиції, так і дії щодо її регулювання, які бувають необхідними внаслідок змін в економіці. у формуванні пропозиції грошей вирішальну роль відіграє центральний банк.

Пропозиція грошей формується за рахунок певних елементів грошової маси. Першим таким елементом є грошова база, або гроші підвищеної ефективності. До складу цього елемента входить готівка, що знаходиться в обігу, а також готівка в касах банків. До грошової бази входять також обов'язкові банківські резерви, норму яких, як правило, встановлює центральний банк.

Маса грошей, або їх пропозиція, дорівнює грошовій базі. Але це, так би мовити, висхідна, початкова позиція. Справа в тому, що існує ще грошовий мультиплікатор.

Грошовий мультиплікатор — це той коефіцієнт, що визначається способом поділу 100 на норму обов'язкових банківських резервів. Це дещо спрощений варіант розрахунку грошового мультиплікатора. Його ще можна визначити за формулою:

$$m = \frac{1 + K_q}{K_p + K_q}, \quad (1.1)$$

де m — грошовий мультиплікатор;

K_q — це співвідношення готівки (M_0) до депозитів (D),

$$K_q = \frac{M_0}{D}; \quad (1.2)$$

K_r — норма ефективного резервування, яка визначається через співвідношення резервів (R) до депозитів (D),
$$K_r = \frac{R}{D} \quad (1.3)$$

Розрахований таким чином грошовий мультиплікатор, помножений на грошову базу (Mh) дає нам величину грошової маси. Визначити грошову масу можна за формулою:

$$M = Mh \times m, \quad (1.4)$$

або

$$M = Mh \times (1 + K_q : K_p + K_q). \quad (1.5)$$

Економічний сенс взаємозв'язку між грошовою базою і грошовою масою, який реалізується за допомогою грошового мультиплікатора полягає в тому, що центральний банк, не вдаючись до випуску в обіг додаткових готівкових грошей, може збільшити їх кількість в обігу. Така потреба може виникнути, наприклад, в умовах збільшення ВВП за якихось особливих обставин. Скажімо, в державі зібрано великий урожай сільгоспкультур. Це означає реальне збільшення ВВП, що вимагає і відповідного збільшення грошової маси. Проте випуск в обіг значної кількості готівки буде тиснути на ціни тоді, коли наступного року такого врожаю не буде. Отже, щоб вийти з цього становища, не створюючи собі на майбутнє труднощів, центральний банк зменшує норму обов'язкових резервів і тим самим збільшує грошовий мультиплікатор, а відтак, і грошову масу без зміни самої грошової бази.

Проте за допомогою грошового мультиплікатора маневрувати грошовою масою можна тільки в певних межах. До того ж, якщо норма обов'язкових банківських резервів визначається центральним банком, то депозити він контролювати безпосередньо не може.

Пропозиція грошей складається як з готівкових грошей (банкноти), так

і з безготівкових, або як їх іще називають депозитних грошей. Ці два основних елементи і складають грошову масу.

Готівкові гроші випускає (здійснює емісію) тільки центральний банк. у нашій державі його функцію виконує Національний банк України. Розміщення таких грошей здійснюється на кредитній основі, що означає фіксацію випущених грошей на відповідному рахунку в центральному банку. Це може бути, скажімо, позика уряду, кредит комерційного банку тощо. Кредитний характер банкотної емісії виявляється і в тому, що випущені в обіг банкноти не мають ніякого покриття золотом [7, с. 86].

Оскільки Національний банк України, як і інші центральні банки має монопольне право на емісію банкнот, то це призводить до двох важливих моментів:

1). центральний банк нашої держави не має проблеми внутрішньої ліквідності своїх активів, бо має право в будь-який момент випустити банкноти;

2). саме банкотна емісія є головним джерелом капіталу Національного банку країни.

Окрім банкотної емісії, центральний банк здійснює пропозицію грошей ще через обслуговування державного боргу. Як відомо, державний борг зазвичай пов'язаний з дефіцитом державного бюджету. Щоб покрити цей дефіцит (повністю або частково) уряд удається до випуску цінних паперів (державних боргових зобов'язань). Ці зобов'язання держава може розмістити двома способами. Перший полягає в розміщенні поза емісійними установами. у цьому разі пропозиція грошей не зростає, бо, по суті, продаж державних боргових зобов'язань тільки змінює співвідношення в існуючих грошових потоках. Другий спосіб полягає в тому, що держава продає свої боргові зобов'язання комерційним банкам і центральному банку, а це саме і приводить до зростання пропозиції грошей.

Так, центральний банк, купуючи в уряду його боргові зобов'язання, випускає в обіг нову масу грошей, збільшуючи їх пропозицію, тобто має

місце кредитування уряду під його боргові зобов'язання. Цей шлях покриття бюджетного дефіциту небезпечний, бо він є емісійним і тому може призвести до посилення інфляційних процесів. Але він досить ефективний для уряду з погляду залучення коштів для покриття дефіциту бюджету. Тому частіше уряд розміщує свої цінні папери серед комерційних банків. До речі, це часто робиться за допомогою центрального банку. Дана ситуація пов'язана з тим, що Національний банк України є представником емітента (Міністерства фінансів) щодо розміщення облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

Державні боргові зобов'язання, які отримали комерційні банки, можуть бути придбані і центральним банком. у цьому разі він створює певну базу для зростання депозитної емісії комерційних банків, а значить і для збільшення пропозиції грошей.

Пропозиція грошей в обігу зростає й тоді, коли центральний банк скуповує іноземну валюту. Найчастіше це пов'язано з реалізацією політики стосовно курсу національної валюти і здійснюється у вигляді валютних інтервенцій.

Таким чином, центральний банк формує пропозицію грошей за трьома каналами: випуск готівкових грошей, обслуговування державного боргу і, нарешті, через операції на валютному ринку.

Грошова маса, що складає грошову пропозицію, включає як готівкову (банкнотну) масу, так і безготівкові (депозитні) гроші. При цьому депозитні гроші часто перетворюються в готівкові. І хоч у цього процесу є й зворотний бік, коли готівкові гроші здані, наприклад, у банк, перетворюються в безготівкові, бо на відповідному рахунку господарюючого суб'єкта робиться відповідний запас, проте часто виникає додаткова потреба в готівкових грошах. у цьому випадку центральний банк змушений переказувати готівкові гроші на рахунки комерційних банків, парабанків та державної скарбниці.

Незважаючи на монополію центрального банку на емісію грошей, певну участь у цьому процесі, а відтак, і у формуванні пропозиції грошей, беруть комерційні банки. Ця емісія має назву депозитно-чекової емісії і по

суті виступає вторинною емісією грошей.

Процес депозитно-чекової емісії відбувається таким чином. Комерційні банки, і це їх головне призначення, акумулюють тимчасові вільні кошти у вигляді депозитів населення і юридичних осіб і надають кредити. Залучені до банку кошти — це його кредитний ресурс. Частина цього ресурсу відповідно до встановленої центральним банком норми обов'язкового резервування резервується у центральному банку, а решту комерційний банк використовує для надання кредитів. Саме у зв'язку з цим і має місце депозитно-чекова емісія.

Окрім емісії депозитних грошей, банки збільшують пропозицію грошей і завдяки операціям з борговими зобов'язаннями. Так, наприклад, якщо клієнт банку обліковує в комерційному банку вексель, то банк замість векселя видає певну суму і цей потік грошей збільшує їх пропозицію на ринку. Проте цій операції протистоїть протилежна операція, а саме та, під час якої боржник повертає свій борг у банк. у цьому разі грошова маса, а відповідно й пропозиція грошей зменшуються. Аналогічною буде й операція з купівлі комерційним банком на фондовому ринку державних цінних паперів. І в цьому випадку при їх купівлі комерційним банком пропозиція грошей зростає, і відповідно зменшується у разі продажу або погашення державою своїх боргових зобов'язань. Проте незважаючи на ці два різні за напрямками грошові потоки, вони не призводять у певному часі до балансування, тому що боргові зобов'язання випускаються все-таки частіше, ніж повертаються у вигляді грошей, тому грошова маса має певну тенденцію до зростання.

Таким чином, комерційні банки збільшують пропозицію грошей на ринку і це треба завжди враховувати. Економічний сенс цього явища в цілому пов'язаний з тим, що за допомогою такої емісії грошовий ринок реагує на зміни, які відбуваються на локальному (регіональному) ринку. Тим самим підвищується еластичність грошової сфери, її здатність пристосовуватись до тих реальних змін у суспільному виробництві, які ще не

набули загальносуспільного характеру.

Депозитна емісія грошей комерційними банками може призводити до багаторазового зростання пропозиції грошей. Але за цих обставин така депозитно-чекова емісія має певні обмеження.

З одного боку, комерційний банк здійснює таку емісію під розмір своїх резервів, а вони завжди обмежені певним обсягом. З іншого — банк, емітуючи чеки, повинен на кожний момент мати певну суму грошей, аби забезпечити їх погашення. Це стосується не тільки чеків, але й інших боргових зобов'язань, наприклад, грошових сертифікатів, які випускає банк. Вони досить тривалий час можуть функціонувати, як і чек, в якості безпосереднього платіжного засобу, але через певний термін їх однаково треба покривати грішми. Тому, здійснюючи депозитно-чекову емісію, комерційний банк повинен постійно дбати про спроможність покривати свої боргові зобов'язання, тобто він повинен мати достатню ліквідність свого балансу і саме необхідність її підтримки постійно обмежує комерційний банк у його депозитно-чековій емісії. Щоправда, у разі неспроможності покрити свої зобов'язання (через низьку ліквідність свого балансу), комерційний банк може отримати кредит у центральному банку або в інших комерційних банках, проте такі позики, як правило, дорого коштують і вони можуть стати для банку проблемними.

Що ж стосується небанківських кредитних установ, то вони практично ніяк не впливають на емісійні процеси і не збільшують маси грошей, але вони включають в обіг ті гроші, що знаходяться у населення і не задіяні в розрахункових операціях. Щодо цього парабанки відносно збільшують пропозицію грошей, але це відбувається в межах тієї маси грошей, яка вже знаходиться в обігу [12, с. 429].

Розділ 2 Аналіз теоретичних концепцій інфляції

Інфляція (лат. Inflatio— роздмухування) — це порушення грошового обігу, що виявляється у переповненні грошми сфери обігу. Це явище знаходить свій вияв у знецінюванні грошей [7, с. 90-92].

У трактуванні проблем інфляції окреслилися чотири основних напрями: неокласичний, кейнсіанський, соціальний і марксистський, у межах кожного з них виокремлюють течії і школи.

До неокласичного напрямку належать монетаристська теорія, концепція економіки пропозиції та раціональних очікувань. Загалом в західній економічній літературі виокремлюють до 60 причин інфляції.

Прихильники монетаризму (М. Фрідмен, Ф. Кейган та ін.) причину інфляції вбачають у надлишку грошей по відношенню до випуску продукції. Цей надлишок спричинюють порушення механізму грошового обігу, задоволення вимог профспілок про підвищення заробітної плати, скорочення кількості безробітних нижче "природного" рівня та ін. Так, за певного рівня цін збільшення маси грошей в обігу, або пропозиція грошей, перевищує потребу в них, тобто попит на гроші. Власники грошей збільшують свої поточні потреби, що зумовлює зростання сукупного грошового попиту і підвищення загального рівня цін. Це підвищення триватиме доти, поки не врівноважаться попит і пропозиція на гроші, що можливе за умов підвищення загального рівня цін. Основними засобами боротьби проти інфляції, на думку монетаристів, є державна грошово-кредитна політика, спрямована на підтримання однакових темпів зростання грошової маси в обігу, скорочення державних витрат і насамперед витрат на соціальні цілі.

Послідовники концепції раціональних очікувань стверджують, що вплив змін грошової маси на інфляцію та інші процеси (виробництво, безробіття тощо) залежить від використання інформації про такі зміни. Тому інформацію про державну стабілізаційну грошово-кредитну політику необхідно засекречувати, а зміни здійснювати раптово,

оскільки поінформовані підприємці своїми діями можуть дестабілізувати діяльність держави у цій сфері.

Прихильники концепції економіки пропозиції причиною інфляції називають високі податки, бо вони уповільнюють виробництво товарів. Автори цієї концепції вважають державу основним "винуватцем" інфляції, тому що саме держава накладає податки. Водночас вони виступають проти контролювання державою грошової маси.

Кейнсіанська теорія інфляції ґрунтується на тезі про недостатність ефективного попиту. У своїй роботі "Загальна теорія відсотка зайнятості і грошей" Дж. Кейнс запроваджує термін "абсолютна інфляція", яка виникає тоді, коли зростання ефективного попиту не забезпечує збільшення випуску продукції, а реалізується у зростанні одиниці затрат, а значить і зростанні цін. Крім того, інфляція виникає, коли за умов повної зайнятості існує надлишок попиту, значною мірою зумовлений прагненням робітників підвищити заробітну плату [8, с. 687].

Наприкінці 50-х років ХХ ст. для пояснення причин інфляції в межах кейнсіанської концепції стали використовувати "криву Філіпса" (походить від імені англійського економіста Олбана Філіпса (1914—1975), згідно з якою зростання темпів інфляції залежить від збільшення частки безробітних у загальній чисельності активного населення (чим нижча частка безробітних, тим вищі темпи інфляції). Оскільки уряди західних країн намагаються підтримувати високий рівень зайнятості, то некейнсіанці головною причиною інфляції вважали державне регулювання рівня зайнятості, зокрема стимулювання державою надлишкового попиту на робочу силу. Проте це не підтвердилось практикою капіталістичної дійсності в 70-х — на початку 80-х років ХХ ст., коли у розвинутих країнах відбувалась стагфляція — прискорення темпів інфляції за умов зростання безробіття.

Тоді у межах кейнсіанської теорії інфляції виникають концепції інфляції попиту і інфляції затрат виробництва. Інфляція попиту, на думку американських вчених у. Баумоха та А. Бліндера, зумовлена

збільшенням сукупного попиту на товари і послуги, а ріст попиту, як правило, пов'язаний з державними витратами, зокрема витратами на соціальні цілі (розвиток освіти, охорони здоров'я тощо), а також з ростом державного сектору.

Головну причину підвищення цін автори концепції інфляції затрат виробництва (американські вчені у. Торн, Е. Чемберлін, англійський економіст А. Пігу та ін.) вбачають у підвищенні заробітної плати працівників, що, у свою чергу, призводить до збільшення затрат виробництва, які перекладаються на споживачів у вигляді підвищення цін. Зростання заробітної плати ці вчені пояснюють діями профспілок, які є монополістами робочої сили. Таке зростання, на їх думку, — найважливіший важіль, що впливає на систему "затрати виробництва — ціни". Критерієм обґрунтованості теорії є співвідношення між заробітною платою і продуктивністю праці, зокрема випереджаюче зростання номінальної заробітної плати щодо продуктивності праці. Внаслідок дії такого спірального механізму навіть незначне підвищення заробітної плати зумовлює 2—3-кратне зростання цін на товари і послуги.

Насправді збільшення номінальної заробітної плати може бути повністю нейтралізоване зростанням цін на товари широкого вжитку, внаслідок чого реальна заробітна плата навіть понизиться. Крім того, ціни на предмети праці, амортизаційні відрахування можуть зростати швидше, ніж заробітна плата, що також робить сумнівною основну тезу концепції. у певні періоди зростання реальної заробітної плати супроводжувалося зниженням цін. Така ситуація виникала у США наприкінці XIX ст.

Соціальна концепція інфляції значною мірою збігається з концепцією інфляції затрат виробництва. Різниця між ними полягає у тому, що в першому разі йдеться про макроекономічний рівень дії профспілок, у другому — про мікроекономічний. Крім того, соціальна теорія інфляції, зіставляючи силу профспілок і корпорацій, віддає перевагу величезній монопольній силі профспілок, яка дає їм змогу наполягати на надмірній заробітній платі, що й призводить до посилення інфляційних процесів.

За марксистською теорією інфляцію не слід ототожнювати з підвищенням цін. Її глибинні причини з вкорінені в загостренні суперечностей процесу виробництва і розподілу, формами вияву яких є суперечності сфери обігу. Інфляція зумовлена порушенням законів грошового обігу, виконуваних грошима функцій, а за умов капіталістичного способу виробництва — ще й особливостями циклічного розвитку економіки, дією закону його нерівномірності. Крім цих узагальнюючих причин, у певному історичному періоді в різних країнах існують додаткові фактори інфляції, кількість яких зростає залежно від ускладнення економічної системи. (Так, за золотого стандарту (точніше золотого монометалізму) інфляційні процеси мали місце лише під час війн).

Пояснюючи причини інфляції за сучасних умов, неокласична, кейнсіанська та соціальна концепції ігнорують дію таких важливих факторів, як практика монопольного ціноутворення та частка військових затрат у структурі державних. Роль підвищення зарплати в розгортанні інфляційних процесів охарактеризована спрощено й однолінійно (збільшення заробітної плати нібито призводить до автоматичного зростання цін). Насправді підвищення заробітної плати зумовлює передусім зниження прибутку підприємців. Щоб його компенсувати, вони збільшують ціни на товари і послуги.

Марксистська теорія інфляції не здатна поєднати з'ясування глибинних причин інфляції і конкретних форм її вияву, визначити основні проміжні ланки у взаємодії глибинних та поверхових причин цього явища. Твердження про зумовленість інфляції внутрішніми суперечностями капіталістичного відтворення не підкріплені характеристикою цих суперечностей щодо інфляції, причинно-наслідкові зв'язки розкриті недостатньо.

Розділ 3 Особливості залежності між пропозицією грошей та інфляцією в Україні, пріоритетні заходи антиінфляційної політики

Монетарна політика, тобто політика управління грошовою масою та процентними ставками, безпосередньо впливає на економічну діяльність, а відтак і на загальний рівень добробуту населення. Саме тому питання здійснення монетарної політики в країні постійно перебувають у центрі уваги.

Характер залежності "пропозиція грошей - інфляція" в країнах перехідної економіки відрізняється від країн з розвинутою економікою, отже, і підхід до пояснення цієї залежності має бути дещо іншим.

Багато хто вважає, що інфляція пов'язана безпосередньо з емісією грошей і тому завжди носить емісійний характер. Дійсно, у законодавчому порядку грошова емісія обумовлена здійснювати випуск додаткових грошей в обіг [13]. Але інфляційний характер грошова емісія набуває у випадку, коли випуск додаткових грошей спрямовується урядом на покриття державного боргу і фінансування дефіциту бюджету. Якщо ж випуск грошей спрямований на зростання реального обсягу національного виробництва чи уповільнення руху грошей, тоді емісія не є інфляційною.

Через складність та багатогранність інфляційних процесів, дослідникам з різних економічних шкіл не вдається досягти спільної точки зору на причини виникнення інфляції. Економісти давно намагаються з'ясувати причини інфляції, щоб запропонувати ефективні методи боротьби з нею та її негативними соціально-економічними наслідками.

З точки зору монетаристів найважливішою і практично єдиною причиною інфляційного процесу є більш швидке зростання національної грошової маси порівняно із зростанням продукту. Збільшення пропозиції грошей визначається виключно грошово-кредитною політикою держави. За жорстокого монетарного регулювання основними завданнями буде стабілізація цін і рівновага ринкової кон'юнктури. Коли висока зайнятість

та економічне зростання будуть забезпечені, то неминуче почне зростати пропозиція грошей та маса їх в обігу, призводячи до підвищення попиту і цін на товарних ринках, а отже, інфляцію. У випадку спрямування монетарної політики на монетизацію бюджетного дефіциту за рахунок емісії грошей, вона перетворюється на інфляційну політику [14, с. 124-126].

Монетарист Мілтон Фрідман вважав, що причини інфляції тісно пов'язані зі зростанням грошової пропозиції, це призводить до підвищення попиту і цін, а зростання цін неминуче притягує за собою інфляцію [15, с. 109]. Згідно з концепцією Дж. Кейнса, інфляція є ланцюгом обставин, процесом, де існує надмірний попит (інфляційний розрив), коли сукупні видатки перевищують обсяг національного продукту. Вчений та його послідовники вважають, що збільшення попиту з боку держави та підприємців призводить до збільшення виробництва та зайнятості. Водночас збільшення попиту населення призводить до інфляції, оскільки цей попит не є виробничим. З огляду на це рекомендують стимулювати приватні та державні інвестиції, проте обмежувати заробітну плату працівників. Дж. М. Кейнс рекомендував знижувати не номінальну, або «грошову» заробітну плату, яка є «непіддатливою» через відчайдушний спротив працівників, а провадити «гнучку інфляційну грошову політику», яка в підсумку призведе до зниження реальної заробітної плати [16, с. 96-98].

Як бачимо, проблема інфляції є доволі дискусійною як у наукових, так і в політичних колах. Представники різних економічних шкіл причини інфляції тлумачать по-різному, але сходяться на тому, що інфляція – це процес знецінення грошей.

Основним показником за допомогою якого вимірюється інфляція в країні є коефіцієнт інфляції, або індекс споживчих цін, він характеризує загальну зміну цін на товари і послуги у поточному періоді у порівнянні з минулим.

Індекс інфляції показує, наскільки змінилася вартість фіксованого набору товарів і послуг для споживачів у даному періоді

стосовно попереднього. Споживчий набір впроваджується централізовано, є однаковим для всіх регіонів України і являє собою набір самих характерних і важливих для домашнього споживання товарів і послуг. В додатку Б наведено індекс інфляції в Україні в період з 2000 по 2015 роки.

Після гіперінфляції, яку Україна пережила у 1991-1993 роки, коли індекси інфляції склали 290% - 10155% відповідно, 2000 рік став першим роком реального економічного зростання +6,3% [17]. Такого результату вдалося досягти завдяки чинникам, які були закладені у попередньому періоді, а саме зростання внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, підвищення доходів підприємств, зростання цінової конкурентоспроможності країни. Індекс інфляції на цей період становив – 125,8%.

Так, у 2000 році експорт товарів та послуг збільшився на 18,8%, що склало 18,1 млрд. дол., а імпорт відповідно – на 18,2 і 15,3 млрд. дол. [18, с. 6]. Але не зважаючи на всі позитивні моменти у другому кварталі 2001 року та на протязі 2002 року темпи економічного зростання значно уповільнилися і сягнули позначки 105,2%. Хоча на цей час в країні була дефляція на рівні 99,4%, яка пояснюється зваженою монетарною політикою та високим сальдо платіжного балансу (більш ніж 3 млрд. дол. на рік), які нейтралізували можливий інфляційний сплеск.

З початку 2003 р. уряд розпочав «боротьбу з дефляцією», що спричинило зростання споживчих цін до рівня 108,2%. На протязі року бюджетний дефіцит досяг рівня 2% ВВП, що по суті, в середині листопада, стало однією з причин кризи ліквідності на міжбанківському ринку. Зростання світових цін на метал на фоні зростання попиту на продукцію металургії у середині країни також додало динаміки темпам інфляції [19, с. 24].

З 2006 року інфляція в країні почала зростати і склала 11,6 %, у 2007р. – 16,6%, у 2008р. – 23%, при цьому індекс споживчих цін в 2008 році склав 22,3%, індекс цін виробників промислової продукції – 123,0%. Важливо

звернути увагу на те, що інфляційні процеси до 2008 року супроводжувалися стабільним курсом гривні щодо твердих валют світу, а кінець 2008 року ознаменувався обвалом курсу гривні і кризою фінансово-банківської сфери [20, с. 7]. Україна мала один з самих негативних соціально-економічних результатів у порівнянні з іншими країнами, що супроводжувався у 2008 році інфляцією 22,3 % порівняно з 16,6% у 2007 році; від'ємним сальдо зовнішньої торгівлі; відтоком капіталу; валютними боргами, що підвищили попит на іноземну валюту, тиснули на курс гривні. Окремим фактором, що прискорював інфляційну динаміку, був стрімкий розвиток кредитування, яке у квітні 2008 року сягнуло 74,7% у річному вимірі.

Протягом всього 2009 року спостерігалася стійка тенденція до зниження інфляції (з 22,3% до 12,3%). Основними факторами виступали зниження світових цін на товарних ринках, стиснення зовнішнього і внутрішнього попиту, що сформувало значний негативний розрив ВВП вже на початку року. Додатковими чинниками, стримуючими інфляцію, виступали високий врожай 2009 року, а також адміністративне регулювання окремих цін та тарифів на послуги, яке вступало у протиріччя з економічною доцільністю та взятими урядом зобов'язаннями що до їх встановлення на відповідному рівні. Але не дивлячись на це, інфляція не знизилась до однозначних рівнів внаслідок проведення стимулюючої фіскальної політики у першій половині 2009 року та ефекту переносу від девальвації гривні на ціни, що мав місце як в кінці 2008 року, так і протягом перших трьох кварталів 2009 року. Підтвердженням цього є базова інфляція, яка протягом року перевищувала річні темпи росту ІСЦ хоча і знизилась у річному вимірі з 21,3% до 14,9%. Додатковим чинником, який не давав знижуватись інфляції у повній мірі були високі інфляційні очікування, що генерувались високим ступенем невизначеностей в політиці та економіці, в першу чергу пов'язані зі значним дефіцитом бюджету та відсутністю джерел його покриття, а також низькими темпами відновлення довіри до банківської системи[21].

у 2010 році в Україні вперше одночасне зростання ВВП перевищило бюджетні прогнози, а інфляція була нижчою, ніж очіувалося, реальний показник був кращим на 4% (при прогнозі 13,1% інфляція склала 9,1%). Вперше з 2003 року річна інфляція знизилася до однознакового рівня. Це відбулося за вдяки зменшенню темпів зростання індексу споживчих цін внаслідок цінової корекції на окремих продовольчих ринках та застосування адміністративного впливу обмеження подальшого зростання цін. Причиною зниження індексу цін виробників стало зниження цін у виробництві електроенергії, води і газу. Місцеві органи влади утрималися від чергового підвищення тарифів на ЖКГ, яке очіувалось громадськістю, що призвело до уповільнення темпів зростання адміністративної компоненти не базової інфляції, повільне відновлення кредитного процесу також стримувало інфляційний тиск.

Протягом 2011-2013 років спостерігається тенденція зниження показників інфляції, особливо у 2012 році індекс споживчих цін знизився на 0,2% порівняно з попереднім роком (уперше з 2002 року). Основним чинником низхідної динаміки індексу споживчих цін у 2012 році стало здешевлення продовольчих товарів на 2,9% завдяки високому рівню пропозиції на внутрішньому продовольчому ринку, забезпеченому за рахунок високого врожаю плодоовочевої продукції в 2011 - 2012 роках та розвитку інфраструктури зберігання і реалізації продовольчих товарів. Це спричинило здешевлення сирих продуктів на 4,6%. Істотний вплив на зниження темпів інфляції мало також стримування тарифів на послуги, котрі регулювались адміністративно [22, с. 9].

Реалізація накопичених в останні роки макроекономічних дисбалансів призвела до стрімкого зростання інфляції в 2014 році до 24,9%, що обумовилося девальвацією гривні в умовах зниження валютних надходжень та наростання панічних настроїв через військовий конфлікт на Сході України. Вагомою адміністративною складовою інфляції через старт процесу приведення тарифів у сфері житлово-комунального господарства до

рівня покриття їх собівартості. Базова інфляція, яка тривалий час залишалася на близькому до нуля рівні, у 2014 році зросла до 22,8%, обумовивши 10,8 в. п. внеску в загальну споживчу інфляцію. Ціни на продукти харчування з високим ступенем оброблення зросли на 27%, зокрема через подорожчання енергоносіїв, вплив курсового чинника та вторинних ефектів від підвищення цін на сирі продукти.

Вузька базова інфляція, відображаючи подорожчання непродовольчих товарів, значна частка яких імпортовані, за підсумком року становила 25,3%. Небазова інфляція підвищилася до 27,2% за рік. Зростання адміністративно регульованих цін становило 30,4% за рік, переважно за рахунок підвищення тарифів у сфері житлово- комунального господарства – на 34,3% за рік (3,8 в. п. – внесок в інфляцію). Здешевлення нафти на світових ринках лише частково компенсувало вплив девальвації на вартість палива, яка за звітний рік підвищилася на 60,7% [21].

Внаслідок стрімкого падіння обсягів виробництва і втрати основних промислових регіонів, 2015 рік видається для України ще важчим. Головний економіст Dragon Capital О. Белан зазначає: «За нашою оцінкою, падіння реального ВВП у першому півріччі 2015 склало 16,7% після зниження на 17,2% у першому кварталі 2015 року. Однак, різке скорочення виробництва в Донецькій і Луганській областях в результаті військових дій і часткової окупації пояснює лише половину цього зниження, у той час як ВВП на решті території України впав, за нашими оцінками, на 10,2%». Падіння обсягів виробництва у поточному році також пояснюється зменшенням попиту, що викликане зниженням рівня купівельної спроможності населення. Стрімка інфляція на тлі глибокої девальвації гривні сильно підірвала доходи населення, відповідно, вдарила по роздрібній торгівлі, по інвестиціям домогосподарств, що не могло не відбитися на макроекономічних показниках, зокрема на триваючому зменшенні обсягів виробництва.

Випробовуванням 2015-й рік став і для самих українців. Навіть дані Держстату демонструють прискорення темпів зубожіння населення. За

даними служби статистики, у I кварталі 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014-го реальні доходи населення зменшилися на 23,5%. Те, що темпи падіння добробуту населення продовжують наростати, добре видно по динаміці зниження реальної заробітної плати в країні.

Уряд не лише не робить якихось кроків, щоб полегшити і без того важке становище населення, але, навпаки, обіцяє подальше зростання тарифів ЖКГ і навіть лякає населення дефолтом.

В результаті ми маємо динаміку падіння ВВП навіть більшу, ніж у минулому році. Беручи до уваги глибину економічного спаду з початку року, аналітики прогнозують гірші від очікувань показники. Відтак, МВФ очікує падіння економіки України в 2015 році на 9%. Раніше у Всесвітньому економічному прогнозі, який готують за участі МВФ та інших міжнародних фінансових донорів, зниження ВВП України у 2015 році оцінювали у 5,5%, а зростання у наступному – на 2%. Також МВФ прогнозує річну інфляцію на рівні 46%.

За офіційною статистикою, від початку 2014 року до листопада інфляція в Україні склала 21%. у 2015р. інфляційні процеси стрімко прискорились. За підсумками квітня, інфляція досягла рекордного рівня – 60,9%. В середньому, за сім місяців 2015 споживчі ціни в Україні зросли на 39,3%. Нерівномірні зміни цін викликані впливом окремих факторів адміністративного і сезонного характеру.

Інфляція в Україні знецінює результати праці, руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, перешкоджає розвитку зовнішньої торгівлі та довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція підриває можливості фінансування державного бюджету[13].

У результаті проведеного аналізу індексу інфляції можна зробити висновки, що на сьогодні для національної економіки все ще актуальною залишається боротьба із загальним зростанням цін та його негативними соціально-економічними наслідками. Основними соціально-

економічними наслідками інфляції майже завжди є перерозподіл національного доходу і багатства між різними групами суспільства, економічними і соціальними інститутами довільним і не прогнозованим чином. В результаті росту цін відбувається зниження конкурентоспроможності національних товарів, внаслідок чого зростає імпорт і зменшується експорт, банкрутують національні виробники, росте попит на більш стабільну іноземну валюту, посилюється відтік капіталів за кордон, а це сприяє зниженню політичної стабільності у суспільстві, зростає соціальна напруженість [11, с. 5].

Головним негативним соціальним наслідком інфляції є перерозподіл багатства і доходів, особливо якщо вони не індексуються, а кредити видаються без урахування індексу цін. Важкі соціальні наслідки інфляції виявляються також у зниженні реальних доходів громадян. Інфляція призводить до зниження реальних доходів населення, тоді коли динаміка зростання номінальних доходів відстає від динаміки інфляційного процесу (додаток останній).

Незважаючи на позитивні показники зростання номінальної заробітної плати в Україні за досліджуваний період, говорити про високий рівень життя її населення не доводиться, оскільки показники реальної заробітної плати мають надто повільні тенденції до зростання. Як видно з даних додатку о, реальні доходи відчутно падали у 2008, 2009 і 2014 рр., що пояснюється високим рівнем інфляції 22,3%, 12,3% і 24,9% відповідно.

Особливо небезпечна інфляція для осіб із фіксованими доходами (пенсіонерів, утриманців, державних службовців). В умовах інфляції доходи учасників виробництва зростають, а одержувачі трансфертних виплат втрачають частину доходу, оскільки номінальні ставки пенсій та інших соціальних виплат часто не індексуються або це відбувається із запізненням і не компенсує зростання цін [12, с. 429].

Інфляція послабляє позиції владних структур. Прагнення державних органів одержати за допомогою емісії додаткові засоби для рішення невідкладних завдань має своїм наслідком ріст

невдоволення, посилення тиску з боку різних соціальних груп з метою збільшення заробітків, одержання додаткових пільг і субсидій. Знижується довіра до програм і заходів, що намічаються і проводяться урядом. Реакція населення на погіршення умов на споживчому ринку, у виробництві приймає нерідко досить гострі форми.

Особливої уваги заслуговує вплив інфляції на зовнішньоекономічні зв'язки. Він проявляється здебільшого через падіння курсу національної валюти. В результаті купівельна сила грошей на внутрішньому ринку приходить у невідповідність до курсу національної валюти. Державне регулювання валютних відносин призводить до формування ринкового і офіційного курсів. Розбіжності курсів валют посилюють спекуляції на валютних ринках, стримують приплив іноземних інвестицій в економіку країни, погіршується платіжний баланс країни і її валютне становище.

За аналізований період найбільші коливання валютного курсу гривні щодо долара США, євро та російського рубля відбувалися у 2005, 2008, 2009 та 2011 роках, але рекордне падіння гривні відбулося у 2014-2015 рр.

Однією з основних причин обвальної девальвації гривні на початку 2014 р. називають політичні причини – озброєне протистояння на майдані та зміна уряду, що вкрай негативно позначилося на економічній діяльності країни. Зміна влади в країні, недовіра населення до політиків і центрального банку, спровокували високі інфляційні очікування українців, які скуповують продукти харчування у великих кількостях, що ще більше розганяє інфляцію. На тлі інфляційних очікувань багато товаровиробників і ритейлерів необґрунтовано (спекулятивно) підвищують ціни.

Беззастережне прийняття новим керівництвом країни вимоги МВФ про вільне курсоутворення гривні також сприяло девальвації гривні у 2014 році. у попередні роки офіційний курс гривні утримувався НБУ на одному рівні (близько 8 грн./дол) – це з одного боку стримувало девальвацію, але з іншого – говорить про те, що курс гривні давно штучно утримувався, тому перехід на плаваючий курс спровокував падіння вартості гривні. Ще однією з

причин зниження вартості національної валюти стало те, що НБУ, латаючи бюджетні діри, почав емітувати гривню не тільки шляхом «друкування» банкнот, а й у вигляді незабезпечених безготівкових коштів, які спрямовувалися як на підтримку ліквідності банків (рефінансування за підсумками року – 210 млрд. грн.), так і на фінансування дефіциту держбюджету шляхом придбання ОВДП (загалом протягом року на суму понад 160 млрд. грн.) [3, с. 567]. Частково зазначені кошти використовувались фінустановами на виплату депозитів населення, яке в умовах стрімкого падіння вартості гривні почало масово забирати вклади, а отриману готівку намагалися конвертувати в більш надійну валюту, збільшуючи тим самим попит на неї та, відповідно, знижуючи вартість національної грошової одиниці.

З огляду на те, що сьогодні Національний Банк України не в змозі чітко спрогнозувати вплив збільшення грошової бази на рівень інфляції та, зважаючи на інституційні і політичні аспекти взаємозв'язку "пропозиція грошей - інфляція", можна запропонувати такі заходи:

- відновити стабільність обмінного курсу і довіру до національної валюти для формування оптимістичних очікувань щодо обмінного курсу (можливим результатом стане скорочення заощаджень в іноземній валюті та перехід до заощаджень у національній валюті);

- застосувати зважену політику процентних ставок;

- здійснити податкову реформу. Зменшення податкового тиску може стимулювати зростання економічної активності, зменшення ухилянь від сплати податків, збільшення тиску на тих, хто функціонує в тіньовій економіці.

ВИСНОВКИ

Як бачимо, інфляція – це складний багатопрофільний процес, її наслідки завдають серйозної шкоди економіці країни та її населенню. Інфляційні процеси в Україні за досліджуваний період відбувалися за різних причин, як зовнішніх так і внутрішніх. Зокрема, це дефіцит бюджету, зростання державного боргу, надмірна емісія грошей, монополізація виробництва, незбалансованість інвестицій, загострення соціально-політичної ситуації в країні тощо. До негативних наслідків інфляційних процесів можна віднести зниження реальних прибутків населення, знецінення заощаджень населення, втрата зацікавленості виробників у створенні якісних товарів, високий рівень інфляційних очікувань. Виснажені міжнародні резерви, підвищений попит на іноземну валюту як наслідок панічних настроїв населення у зв'язку з невизначеністю результату перебігу воєнних дій на Донбасі, згортання торговельних зв'язків з Росією та падіння експортної виручки призвели до значної девальвації національної валюти. Ці обставини створили додатковий тиск на курс національної валюти через канал очікувань. За умов, які склалися у вітчизняній економіці, керування інфляцією є найважливішою проблемою грошово-кредитної і економічної політики взагалі. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового зменшення грошової емісії необхідне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів.

Заходи антиінфляційного регулювання інфляції в Україні такі:

- розробка та втілення в життя комплексних державних програм розвитку економіки, в першу чергу галузей і підприємств, які сприяють становленню конкурентного, високотехнологічного та наукомісткого виробництва;
- проведення послідовної антимонопольної політики та створення широкої мережі економічної інформації для підприємств;
- посилення стимулів виробничого накопичення, включаючи субсидії,

що здатні підтримати процес накопичення коштів у підприємств танаселення;

- зміна структури виробничих фондів з метою розширення виробництва товарів народного споживання, тобто створення умов для переливу капіталу з однієї до іншої галузі суспільного виробництва;

- стимулювання кредитної та інвестиційної діяльності банків та обмеження покриття дефіциту коштів за рахунок банківського кредиту;

- вдосконалення податкової системи;

- підвищення ефективності грошово-кредитної політики, яка повинна забезпечити тісний взаємозв'язок усіх елементів ринкового механізму товарно-грошових відносин [12].

Отже, найбільшої ефективності проведення антиінфляційної політики можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією. Інфляційні процеси та економічні кризи не оминули жодної країни, проте навіть найважчі з них зазвичай завершувалися оновленням економіки та її зростанням. Україні необхідно використовувати той досвід і методи, які допомогли вийти іншим країнам з кризи і подолати інфляцію, але з врахуванням особливостей національної економіки.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник - К. Знання Прес, 2007- 342 с.
2. Базилевич В. Макроекономіка: Підручник/ Віктор Базилевич, Катерина Базилевич, Лариса Баластрик,; За ред. Віктора Базилевича,. -3-те вид., випр. -К.: Знання , 2006. - 622 с.
3. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка, Макроекономіка) – К.Знання 2009 -567 с.
4. Дзюбик С. Основи економічної теорії: Навчальний посібник/ Степан Дзюбик, Ольга Ривак,. -К.: Знання , 2006. - 481 с.
5. Колісник М. К. Гроші та кредит [Текст] : Навчальний посібник/ М. К. Колісник – К.: Знання, 2009. – 253 с.
6. Лановик Б. Економічна теорія : Курс лекцій/ Богдан Лановик, Микола Лазарович,. -6-те вид., стереотип.. -К.: Вікар, 2006. -405 с.
7. Михайловська І. М. Ларіонова К. Л. Гроші та кредит [Текст]: Підручник / І. М. Михайловська – Л.: Новий світ, 2006. – 86-94 с.
8. Мочерний С. В. Політична економія: Навчальний посібник. — К.: "Знання-Прес", 2002. — 687 с.
9. Петрик О. Інфляція в Україні: проблеми, ризики, перспективи //Вісник Національного банку України. - 2007. - № 3. - С. 2-8
10. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії: Підручник / За ред. А.А. Чухна. – К.: Знання, 2007. – 878 с.
11. Ширмер Я. І. Монетарна політика та інфляція в Україні [Текст]: Економічний часопис-XXI. – 2000 № 10. – 5 с.

12. Щетинін А. І. Гроші та кредит : Підручник/ А. І. Щетинін; М-во освіти і науки України. -К.: Центр навчальної літератури, 2005. -429 с.
13. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999р. №679-XIV.
14. М. І. Савлук, А.М. Мороз, та ін.; Гроші та кредит: підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 602с.
15. Фридман Милтон. Количественная теория денег / Фридман Милтон. – М.: Дело, 1996. – 109 с.
16. Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші і Фінанси. Кредит.: Навчально- методичний посібник. – К.: ЦуЛ, 2002.
17. Сайт Державного комітету статистики. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
18. Паливода К.В. Реальний стан економіки України: безінвестиційне зростання / К.В. Поливода //Фондовий ринок. – 2007. - №46. – С. 2-8.
19. Комар Т. В. Фінансові аспекти впливу інфляції на економічне зростання / Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції, №1, 2011р., ст.21-28.
20. Гальчинський А. Основи кейнсіанської моделі регулювання економічного циклу. // Вісник НБУ, 2009, №1, с.5.
21. Аналіз інфляції. Офіційний сайт Національного Банку України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
22. Петрик О. Інфляція в Україні та її прогнозування в Національному банку // Вісник Національного банку України. – 2012. – №5. – С. 8-12.

Додаток А

Додаток Б

Індекс інфляції в Україні з 2000 по 2015 р.(у відсотках до попереднього періоду)

РІК	Індекс інфляції за рік (%)
2000	125,8
2001	106,1
2002	99,4
2003	108,2
2004	112,3
2005	110,3
2006	111,6
2007	116,6
2008	122,3
2009	112,3
2010	109,1
2011	104,6
2012	99,8
2013	100,5
2014	124,9
2015	143,3

Додаток В

Динаміка номінальної та реальної середньої заробітної плати в Україні протягом 2000-2015рр.

Рік	Номінальна середня заробітна плата в Україні протягом 2000-2014 рр.	Реальна середня заробітна плата, у % до попереднього року
2000	230,13	99,1
2001	311,08	119,3
2002	376,38	118,2
2003	462,27	115,2
2004	589,63	123,8
2005	806,19	120,3
2006	1041,47	118,3
2007	1351,14	112,5
2008	1806,4	106,3
2009	1906	90,8
2010	2239	110,2
2011	2633	108,7
2012	3025	114,4
2013	3265	108,2
2014	4012	93,5
2015	5096	83,6

Евх. Антиплагиат (Не отвечает)

Файл Правка Вид Операции Справка Evt.ru - биржа контента

Стандартная Экспресс Глубокая На рерайт
Пакетная проверка Проверка сайта SEO проверка Проверка картинок

Проверить уникальность

Редактор Адрес: http:// Страница

Текст (60483):
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії
на тему:
«Грошова пропозиція та інфляція: проблеми взаємозв'язку»

Журнал: Автопрокрутка Очистить журнал

[15:20:13] Go Найдено 1% совпадений по адресу: <http://referat-ok.com.ua/groshei-ta-kredit/vniknennya-i-rozvytok-groshevik-vidnosin>

[15:20:13] Go Найдено 1% совпадений по адресу: <http://referat-ok.com.ua/groshei-ta-kredit/vniknennya-ta-sutnist-groshei-ta-groshevik-vidnosin>

[15:20:18] Go Найдено 1% совпадений по адресу: [http://shovinizm.com/2015/10/page/113/\(Coxpamehnaa%20koma\)](http://shovinizm.com/2015/10/page/113/(Coxpamehnaa%20koma))

[15:20:28] **ВНИМАНИЕ! Уникальность может быть определена некорректно! (Обнаружено ошибок: 38%)**

[15:20:28] Уникальность текста 87%[®] (Прогнозировано подстановок: 0%)

Готово

15:20 03.06.2016